

ІНТЕГРАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ІНВЕСТИВАННЯ В ВЕНЧУРНИЙ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛИ

Якісно новий розвиток економіки знань та розбудова соціально-орієнтованого суспільства неможливі без ефективного управління інтелектуальним капіталом на всіх його рівнях. На сьогодні відсутнє єдине трактування даного поняття. На нашу думку, інтелектуальний капітал варто трактувати як кількісно вимірні (інтелектуальні продукти та об'єкти інтелектуальної власності) та невимірні (компетентність працівників, креативність, творчий підхід в процесі праці) цінності (вартості) особистості (підприємства, держави або сукупності держав), які цілеспрямовано використовуються суб'єктом, впливають на формування конкурентних переваг особистості (підприємства, держави або сукупності держав) та створення нової доданої вартості.

Найбільш вдале визначення венчурного капіталу – фінансовий капітал, наданий на ранній стадії підприємствам-новаторам, що володіють високим потенціалом, проте й високим ступенем ризику, для їх подальшого економічного зростання. Венчурний фонд акумулює гроші, які вкладають інвестори та інвестує в компанії, як правило, які займаються розробкою нових технологій та бізнес-моделей у високотехнологічних галузях, таких як біотехнології, ІТ, програмне забезпечення тощо. Венчурний капітал є підмножиною приватного капіталу. Венчурний капітал доволі часто асоціюється з інноваційними підприємствами. Проте, на нашу думку, варто розмежовувати поняття інноваційних підприємств та інноваційно-активних підприємств з високим ступенем ризику інвестування, інвестування в венчурний капітал яких і буде повністю ототожнюватись з інвестуванням в інтелектуальний капітал. Фахівці підраховали, що з точки зору реєстрації патентів на винаходи один долар венчурних інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) майже в 10 разів ефективніший за долар, вкладений крупною компанією. Венчурні інвестиції складають менше 3 % корпоративних витрат на НДДКР, але приводять до здійснення 15 % всіх інновацій у промисловості. Важливу роль у розвитку венчурного капіталу повинна відігравати держава, створивши оптимальні умови для розвитку фондового ринку, активізації діяльності ангелів бізнесу (приватних осіб, які вкладають кошти в інноваційні проекти з великим рівнем ризику з метою одержання вищого прибутку, ніж той, котрий можна одержати від традиційних інвестицій). Єдине об'єднання приватних інвесторів в Україні Асоціація «Приватні інвестори України», яке є повноправним членом European Business Angel Network (EBAN). Приватні інвестори – є найважливішим класом інвесторів, що заповнює розрив між первинними вкладеннями власників компаній і подальшими джерелами фінансування, такими як традиційний венчурний капітал, банківське фінансування, розміщення акцій на біржі. Асоціація приватних інвесторів України не є посередником між інвесторами та ініціаторами проектів, а являє собою організацію, що об'єднує однодумців, які є або готові стати інвесторами. Враховуючи іноземний досвід і фінансові можливості та специфіку роботи венчурного бізнесу в Україні, потрібно створити систему державного регулювання передачі технологій, яка має представляти собою спеціалізовані центри науки і високих технологій (СЦНВТ), які будуть надавати також допомогу місцевим підприємствам у вирішенні інноваційно-технологічних завдань. Інвестування в інтелектуальний капітал та венчурне інвестування поняття досить схожі та, на перший погляд, можуть здатися ідентичними. Тому варто розмежовувати чотири рівні інвестування в інтелектуальний капітал (особистісний, мікроекономічний, макроекономічний і глобальний). У таблиці 1 показано взаємозв'язок венчурного інвестування та інвестування в інтелектуальний капітал.

Таблиця 1

Особливості венчурного інвестування та інвестування в інтелектуальний капітал

Рівень розгляду	Взаємозв'язок венчурного інвестування та інвестування в інтелектуальний капітал
1	2
Особистісний	Особа – «бізнес-ангел» інвестує у ризиковий проект. З одного боку він здійснює венчурне інвестування, а з іншого – самоінвестування (побічно) у власний інтелектуальний капітал, так як передумовою такого рішення є вивчення ринку, проведення розрахунків ефективності та ризикованості проектів. Приватні інвестори приносять в компанію найцінніший внесок – професійний і управлінський досвід, чого часто не вистачає компаніям на початкових стадіях. Основна мета – одержання доходу, а другорядна – набуття навичок ефективного інвестування власних коштів.

Продовження таблиці 1

1	2
---	---

Мікро-економічний	Всі венчурні інвестиції є інвестиціями у інтелектуальний капітал, так як їх здійснення потребує певного рівня підготовки, соціальної інтегрованості суб'єктів та проведення підготовчих робіт як персоналу, так і інвесторів (наприклад, складання бізнес плану, стратегії розвитку). У разі здійснення венчурного інвестування у певну організацію активізується їх творчий та інноваційний потенціал, а це сприяє загальному зростанню рівня інтелектуального капіталу. У випадку програшу від вкладених коштів результат венчурного інвестування – завжди негативний, а інвестування в інтелектуальний капітал – не завжди. Це пов'язане з тим, що під час спроби реалізації ризикового проекту мобілізуються всі ресурси, персонал активізується і на основі попередньо проведеної роботи можливе в подальшому досягнення результатів, які призведуть до отримання зиску, але у іншому вираженні. Мова може також йти в такому розрізі і у питанні досягнення соціальної ефективності такого інвестування.
Макро-економічний	Проведення ефективної державної політики розбудови фондового ринку, удосконалення законодавства щодо регулювання венчурного інвестування, створення сприятливого інвестиційного клімату, розбудова інфраструктури, мотивування у створенні венчурних фондів і компаній, проведення маркетингових досліджень на державному рівні, а особливо якісна підготовка фахівців спеціалістів в інноваційній сфері сприяють розвитку венчурного інвестування, а тим самим і інвестування в інтелектуальний капітал суспільства.
Глобальний	Співробітництво держав щодо створення оптимальних умов міжнародного венчурного інвестування, інтегративна взаємодія та розробка програм інвестиційного розвитку тощо сприяють співпраці країн та підвищенню рівня інтелектуального капіталу в цілому у світі.

Управління інтелектуальним капіталом досить складний процес, який полягає у стратегічному плануванні, організації та мотивації суб'єктів управління, а також у адмініструванні, контролі і комплексній оцінці результатів вкладень в інтелектуальний капітал. У венчурному інвестуванні основний акцент ставиться на кінцевій меті – отриманні прибутку, а соціальна ефективність розглядається лише як допоміжна ланка досягнення економічної ефективності. Венчурного інвестора звичайно більш цікавить кінцевий результат одержаний від ризикового інвестування – високий прибуток від реалізації акцій, ціна яких для успішних високотехнологічних компаній може збільшитися за 5-7 років у декілька разів, і цим самим компенсує втрати інвестора від збиткових бізнес-проектів. В інвестуванні в інтелектуальний капітал переважає соціально орієнтований підхід, спрямований на одержання не лише економічного ефекту (з тривалим періодом віддачі), але й соціальної ефективності такого інвестування. Так, у венчурному інвестуванні мова може йти про ефективність через соціальну орієнтацію внаслідок досягнення синергетичного ефекту даних видів інвестувань. Синергетичні ефекти від інвестування в венчурний капітал – це ефект перетворення вхідних визначених інвестицій у вихідні у вигляді майбутніх економічних вигод, розміри яких наперед не встановлені. Однак, перш ніж з'являться економічні вигоди, синергетичні ефекти перетворюються в певні невимірні, додаткові до наявних, активи: внутрішньофірмову структуру, корпоративні культуру, лояльність клієнтів, інноваційну активність персоналу тощо, що і є вкладенням в інтелектуальний капітал організації. Тому венчурне інвестування часто може ідентифікуватися з інвестування в інтелектуальний капітал. Різниця розгляду буде полягати лише у кінцевих та проміжних результатах таких вкладень, особливо у соціальній складовій даного процесу, а також у величині ризику окреслених інвестицій.

Проведений аналіз свідчить, що всі види венчурних інвестицій є складовими інвестицій (прямих та опосередкованих) в інтелектуальний капітал, а це означає, що удосконалення управління венчурним інвестування на всіх рівнях є основою ефективного управління інтелектуальним капіталом, в розрізі особливо ризикових інвестицій.